

4.2 Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.2.1 Definities

De volgende begrippen staan in deze paragraaf centraal:

Risico: Een risico is een gebeurtenis, die zich in een zekere mate van waarschijnlijkheid kan voordoen, met een negatief gevolg voor de gemeente.

Beschikbare weerstandscapaciteit: Alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Helmond beschikt of kan beschikken om de risico's te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Voor de gemeente Helmond gelden op begrotingsbasis de volgende posten als beschikbare weerstandscapaciteit:

- Algemene reserve
- Algemene reserve grondbedrijf
- Post onvoorzien
- Onbenutte belastingcapaciteit

Benodigde weerstandscapaciteit: Dit zijn de middelen die de gemeente Helmond nodig heeft om haar risico's financieel op te vangen en betreft een financiële vertaling van de kans op het voordoen van deze risico's.

Weerstandsvermogen: Geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (middelen die beschikbaar zijn om risico's te dekken) en benodigde weerstandscapaciteit (financiële vertaling van de risico's die de gemeente loopt) van de gemeente Helmond.

Deze relatie wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)}}$$

4.2.2 Beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's

Risicomanagement is een middel om op een gestructureerde manier risico's in beeld te brengen, te evalueren en beter te beheersen door er proactief mee om te gaan. Door al in een vroeg stadium na te denken over de mogelijke risico's van bepaald beleid zijn deze nog te voorkomen of kunnen we eventueel ernstige gevolgen ervan beperken.

We inventariseren risico's. We bepalen voor zover mogelijk de financiële gevolgen en, als dat mogelijk is, treffen we beheersmaatregelen. De benodigde weerstandscapaciteit is afhankelijk van de aard en de omvang van de risico's. Ook bij goed financieel beheer kunnen onverwachte financiële gevolgen optreden. Dergelijke risico's kan de gemeente dragen door het achter de hand hebben van voldoende weerstandsvermogen. Bij het weerstandsvermogen gaat het dus om de robuustheid van de begroting.

Naast het aanhouden van een financieel weerstandsvermogen zijn er andere manieren om de financiële gevolgen van risico's op te vangen:

- Bepaalde gebeurtenissen zijn onverwacht, maar doen zich regelmatig voor in de loop van de tijd. Hiervoor neemt de gemeente de financiële gevolgen op in de begroting of in voorzieningen;

- Een aantal risico's vangen we op door specifieke bestemmingsreserves. Indien de omvang van deze reserves niet toereikend zijn, dan komt de Algemene reserve in beeld als risicoafdekking;
- Interne beheermaatregelen;
- Bij investeringsprojecten nemen we een onvoorziene post mee;
- Risico's kunnen we beperken door het afsluiten van verzekeringen. De gemeente Helmond heeft bijna alle verzekeringen in huis die gewenst, noodzakelijk of verplicht zijn. Het eigen risico op deze verzekeringen is relatief laag. Door de mondige inwoner, juridisering van de samenleving (claimcultuur) en cybercrime staan verzekeraars onder druk. Hierdoor is de tendens dat premies verhogen en service/dekking minimaliseren. Om hierop in te spelen sluit de gemeente Helmond minder verzekeringen af of verhoogt de gemeente het eigen risico. Daarmee vangt zij deze risico's meer in eigen beheer op. Bovendien onderzoeken we de mogelijkheid om gebruik te maken van een franchiseconstructie op de polis.

Binnen het risicomanagement van de gemeente Helmond worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- We maken een inschatting van ieder risico met de financiële impact en de kans van optreden;
- Niet alle onderzochte risico's zijn te vertalen in een financiële omvang of bandbreedte. Deze risico's benoemen we wel, maar niet in euro's;
- We streven naar een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,5. Deze lijn is meegenomen in de gewijzigde financiële verordening (bij begroting 2017). Dat wil zeggen dat we alle risico's voor 1,5 maal kunnen dekken vanuit de beschikbare weerstandscapaciteit;
- De benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit actualiseren we bij de jaarrekening en begroting.

4.2.3 Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is gedefinieerd als alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om risico's te dekken, zonder aanpassing van de begroting en het beleid. De beschikbare weerstandscapaciteit kent zowel een incidentele als een structurele component.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat per 1 januari 2018 uit:

bedragen x € 1.000

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Algemene reserve vrij aanwendbaar	26.098
Algemene reserve grondbedrijf	45.961
Post onvoorzien incidenteel	500
<i>incidentele weerstandscapaciteit</i>	<i>72.559</i>
Onbenutte belastingcapaciteit	1.170
<i>structurele weerstandscapaciteit</i>	<i>1.170</i>
Totale weerstandscapaciteit	€ 73.729

Incidentele weerstandscapaciteit € 74 miljoen

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve, de algemene reserve grondbedrijf en de post voor onvoorzien. De algemene reserves waarover de gemeente Helmond beschikt ten aanzien van achtervang Jeugd, Wmo en I-deel houden we gezien de onzekerheden als gevolg van de decentralisatie buiten de beschikbare weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit ruim € 1 miljoen

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit. De gemeente Helmond kan haar belastingen verhogen of haar heffingen kostendekkend maken om financiële tegenvallers op te vangen. De omvang van de onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte tussen de opbrengst (uit het totaal van de onroerende zaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffingen) en de opbrengst die de gemeente zou moeten realiseren. Als de gemeente een beroep zou doen op een aanvullende bijdrage (op grond van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet; de zogenaamde artikel 12-norm) moeten de afvalstoffenheffing en de rioolheffing 100% kostendekkend zijn, of zou de onderdekking gecompenseerd mogen worden door een hoger OZB-tarief.

Uit de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit blijkt dat de gemeente Helmond nog een ruimte van € 1,17 miljoen heeft (tot het redelijk peil 2018 op basis van Artikel 12 = 0,1952%). De toets aan de artikel 12- norm geeft derhalve het volgende beeld:

(Bedragen x € 1.000)

Belastingcapaciteit	Huidige Inkomsten	Maximale Inkomsten	Onbenutte capaciteit
OZB	21.340	22.510	1.170
Reinigingsheffingen	8.402	8.402	0
Rioolheffing	9.391	9.391	0
Totaal	39.150	40.320	1.170

Gemeenten zijn in principe vrij om de hoogte van de OZB-tarieven te bepalen. Bestuurlijk is echter vastgelegd, dat de minister de gemeenten maant om de tariefstijging op macroniveau te matigen. Bij de bepaling van de nieuwe macronorm voor 2018 is rekening gehouden met 1,5% reële trendmatige groei van het BBP en 1,6% prijsontwikkeling Nationale Bestedingen, waardoor deze uitkomt op 3,1%.

(Bron: meicirculaire-gemeentefonds-2017-versie-31-mei)

4.2.4 Benodigde weerstandscapaciteit

Binnen de gemeente Helmond inventariseren we de risico's en berekenen we de benodigde weerstandscapaciteit. Dat doen we door de specifieke risico's financieel te kwantificeren en de algemene risico's te benoemen.

De specifieke risico's zijn risico's die van toepassing zijn op Helmond. Allereerst wordt een inschatting gemaakt van de kans dat dit risico zich voordoet. Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Borgstellingen en garanties (factor 0,05);
- Zeer onwaarschijnlijk (factor 0,1);
- Onwaarschijnlijk (factor 0,25);
- Mogelijk (factor 0,5);
- Waarschijnlijk (factor 0,9).

Voor een aantal risico's zijn reeds beheersmaatregelen genomen. De kwantificering van deze beheersmaatregel brengen we in mindering op het risico. Per saldo ontstaat dan een restrisico. Het totaal aan restrisico resulteert dan in de benodigde weerstandscapaciteit.

Naast de specifieke risico's kennen alle gemeenten ook algemene risico's. Deze lichten we in de volgende paragraaf toe.

Specifieke risico's

Hieronder het overzicht van de gekwantificeerde risico' en dus de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente Helmond.

Nummer	Risico's	Incidenteel/ Structureel	Waardering	Grondslag risico's x € 1.000	Beheersing	Dekking x € 1.000	Restrisico x € 1.000
1.*	Juridische claims	I	0,50	1.320			660
2a.*	3-decentralisaties	I	0,90	8.000	Reserves Sociaal Domein	8.000	0
2b.*	Participatiewet BUIG	S	0,50	3.300			1.650
3a.*	Verstrekke geldleningen	I	0,05	22.500			1.125
3b.*	Borgstellingen	I	0,05	29.500			1.475
4.	Leegstand Vastgoed	I	0,10	7.000			700
5. *	Vennootschapsbelasting	I/S	0,90	PM			PM
6.	BTW sport	S	0,50	200			100
7.	Schade door natuurgeweld	I	0,10	1.000			100
8.	Calamiteiten	I	0,10	5.000			500
9. *	Organisatieontwikkeling	I	0,25	2.300			575
10. *	Risicoanalyse GGD	I/S	1,00				200
11. *	Wet DBA (deregulering beoordeling arbeidsrelaties)	I/S					PM
12. *	Interne controle fiscale wetgeving	I/S					PM
13. *	Claim Attero (vervallen)	I	0,90	1.900	Reserve Afval	1.700	0
14.	Anterieure expl. overeenkomst	I	0,50	300			150
Risico's Algemeen							7.235
15.*	Grondbedrijf			36.400	o.b.v. IFLO methode		36.400
Risico's Grondbedrijf							36.400
Totale restrisico Algemeen en Grondbedrijf							43.635

Gewijzigde risico's *

Ad 1. Juridische geschillen

Binnen de gemeente Helmond dreigen er enkele juridische risico's. Deze afzonderlijke risico's betreffen de juridische claims en voegen we samen tot één juridisch risico. Het gaat daarbij in totaal om een mogelijk risico van afgerond € 1.320.000.

Ad 2. 3 decentralisaties

2a Jeugd/Wmo

Per 1 januari 2015 zijn de taken op het gebied van zorg en jeugd overgegaan van rijk naar gemeenten. Er zijn inhoudelijke en financiële onzekerheden. De opgebouwde reserves bieden vooralsnog ruimte om de komende jaren de taken en transformatie uit te voeren voor de gemeente Helmond. Voor de komende jaren onderkennen we risico's met name op het terrein van Jeugd. Als

ondergrens van de algemene reserve Sociaal Domein hanteren we € 8 miljoen om mogelijke tegenvallers de komende jaren op te kunnen vangen. De algemene reserve Sociaal Domein komt daarom niet onder deze grens. Voor tegenvallers van structurele aard moeten we maatregelen nemen. Hiervoor is de algemene reserve Sociaal Domein niet afdoende, maar vooral bedoeld voor het opvangen van schommelingen op de kortere termijn.

Inkoop Sociaal Domein (gewijzigd)

Vanaf 2018 hanteren wij bij de uitvoering van de Jeugdwet een nieuwe productdienstencatalogus (PDC) die van toepassing is in heel ZO-Brabant. Waar wij tot nu toe werkten met meer dan 300 productdefinitie uit de oude sectoren (vóór 2015: provinciale jeugdzorg, LVB/AWBZ-sector en GGZ-sector) is er in het jaar 2017 veel energie gestoken in het opzetten van een nieuwe 'eenvoudigere' zorgtaal van zo'n 30 producten. Bij de invoering/implementatie van deze nieuwe zorgtaal worden maatregelen getroffen om kosten te kunnen beheersen (bv. duidelijke instructies voor toegangsprofessionals, we kunnen nu regionaal dezelfde monitor en stuur-info hanteren etc.). De onzekerheden die intrinsiek verbonden zijn met de Jeugdwet, blijven (denk aan wettelijke verwijzers die verantwoordelijk zijn voor meer dan de helft van de zorgconsumptie). Daarnaast wordt in 2018 een nieuw contract Wmo-hulpmiddelen afgesloten. Het vorige contract dat tot en met 2017 geldend is, is prijstechnisch zeer gunstig afgesloten ten tijde van een "vecht-markt". De jaarlijkse kosten voor Wmo-hulpmiddelen zullen naar verwachting gaan stijgen, maar het plan is om met het instellen van een plafondprijs het budgettaire risico te mitigeren.

Vanwege de onzekerheden nemen we dit risico niet mee in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. In de algemene reserve Sociaal Domein zit € 18,6 miljoen per 31 december 2016. In de komende jaren onttrekken we daar nog bedragen aan i.v.m. de transformatie en eerdere besluitvorming. Echter, de ondergrens van € 8 miljoen is bepaald. Het restrisico bepalen we daarom vooralsnog op nihil.

2b Participatie wet (gewijzigd)

Een overschrijding op de Participatiewetsuitkeringen (financiering hiervan geschiedt uit de BUIG-bijdrage van het Rijk) tot maximaal 5% komt volledig voor rekening van de gemeente. Bij een overschrijding van meer dan 5% komt de gemeente in aanmerking voor compensatie vanuit het Rijk. Bij deze open einde regeling is het risico aanwezig dat we daarop een beroep moeten doen. De totaal geraamde uitkeringen op grond van de Participatiewet bedragen ruim € 38 miljoen. Het mogelijke eigen risico bedraagt ca. € 3,3 miljoen. De waardering van dit structurele risico is 50% en kunnen we voor 2,5 jaar opvangen binnen de algemene reserve i-deel.

Met ingang van 1 januari 2016 voert de gemeenschappelijke regeling Senzer de participatiewet uit voor de zeven deelnemende gemeenten. Na inzet van het eventuele weerstandsvermogen van Senzer, blijft de eindverantwoordelijkheid voor dit risico bij de afzonderlijke gemeenten.

Ad 3a en 3b. Verstrekte geldleningen en borgstellingen (gewijzigd)

Het volume ten behoeve van verstrekte geldleningen is ten opzichte van vorig jaar afgenomen, doordat de aflossingen hoger waren dan de nieuw aangegane leningen. Hierdoor is ook het risico afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren.

Het totaal aan verstrekte geldleningen bedraagt begin 2018 € 22,5 miljoen en de gewaarborgde geldleningen € 29,5 miljoen. Op basis van het vastgestelde leningen- en borgstellingenbeleid bedraagt het risico 5% van de totaal uitstaande geldleningen. Het waarschijnlijke risico is € 2,6 miljoen.

Ad 5. Vennootschapsbelasting (gewijzigd)

De gemeente is per 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Voor het indienen van de eerste aangifte over het jaar 2016 is uitstel aangevraagd. De aangifte moeten we daarom uiterlijk op 30 april 2018 indienen.

Grondbedrijf

Eventueel verschuldigde vennootschapsbelasting zal hoofdzakelijk het gevolg zijn van de exploitatie van het grondbedrijf. Op dit moment is met name voor wat betreft de activiteit grondbedrijf nog veel onzeker. Bij de voorbereidingen van de aangifte 2016 begeleiden Deloitte Belastingadviseurs de gemeente. Op basis van de uitleg die Deloitte geeft, is het standpunt ingenomen dat over 2016 geen vennootschapsbelasting verschuldigd is. Ook over aangiftejaar 2017 zou op basis van de door Deloitte gekozen uitgangspunten geen vennootschapsbelasting verschuldigd zijn. Vanwege de onzekerheid wordt het risico als PM meegenomen.

Parkeerbedrijf

De onzekerheden van de vennootschapsbelasting van het grondbedrijf, gelden in mindere mate ook voor het parkeerbedrijf. De onzekerheid bestaat erin dat nog niet duidelijk is of het straatparkeren en het parkeren in parkeergarages twee verschillende ondernemingen zijn. Vooralnog gaan we ervan uit dat het straatparkeren winstgevend is en het parkeren in de garages tot verliezen leidt. Omdat voor het straatparkeren een vrijstelling van vennootschapsbelasting van toepassing is, leidt de onzekerheid niet tot een substantieel risico.

Ad 9. Organisatieontwikkeling (gewijzigd)

Voor de totale organisatieontwikkeling is in de programmabegroting 2017-2020 een taakstelling opgenomen van € 5,86 miljoen. Deze bestond uit de ontvlechting W&I € 2,2 miljoen, problematiek voorjaarsnota 2015 (WABO en leges reisdocumenten) € 0,66 miljoen en de bestaande bezuinigingstaakstelling op de organisatie van € 3 miljoen. De ontvlechting met W&I is afgerond en delen van deze bezuinigingstaakstelling zijn ingevuld en belegd met maatregelen. Aan de nieuw gevormde afdelingen is een taakstelling meegegeven oplopend tot € 2,3 miljoen die zij nog nader moeten concretiseren. Dit vormt een risico van € 2,3 miljoen van onwaarschijnlijke kans, met een waardering van 25%.

Ad 10. Samenwerkingsverbanden (gewijzigd/nieuw)

a. GGD

De GGD Brabant-Zuidoost heeft een risico-inventarisatie voor de periode 2017-2020 uitgevoerd. Het huidige weerstandsvermogen van de GGD is onvoldoende om alle risico's te dekken. Dit is ook gemeld in de begroting 2018. De gemeente Helmond is één van de 21 gemeenten die samenwerken binnen de GGD Brabant-Zuidoost. Dit betekent dat de gemeente Helmond risico loopt over haar bijdrage in het geheel, zijnde ca. 12% over de risico's van de GGD, verminderd met het weerstandsvermogen van de GGD. Het totale risico is € 3,4 miljoen. Hiervan is € 1,5 miljoen voor de Ambulancezorg. Hiertegenover staat een reserve van € 1 miljoen. Dit risico dekken we af met de zorgverzekeraars, tenzij zij vinden dat deze tekorten te wijten zijn aan de GGD, dan komt dit ten laste van de gemeenten. Voor het onderdeel Publieke Gezondheid, waarvoor de gemeenten wel volledig verantwoordelijk zijn, is het risico gecalculeerd op € 1,9 miljoen. Hiertegenover staat een weerstandsvermogen van € 0,5 miljoen. Het risico voor de gemeente Helmond bedraagt € 200.000.

Ad 11. Wet DBA (deregulering beoordeling arbeidsrelaties) (nieuw)

De wet DBA is ingegaan op 1 mei 2016 en vervangt de voormalige VAR-regeling (verklaring arbeidsrelatie). De wet heeft gezorgd voor veel commotie bij werkgevers, zzp'ers en de politiek. Het gevolg daarvan is dat de handhaving van de wet door de belastingdienst is uitgesteld tot 1 juli 2018.

De invoering van de wet leidt tot hogere risico's voor werkgevers bij de inhuur van personeel. Momenteel loopt de aanbesteding van de inhuur van personeel. Onderdeel van de aanbesteding is het wegnemen van de risico's, veroorzaakt door de nieuwe wet.

Ad 12. Interne controle fiscale wetgeving (nieuw)

Fiscale wetgeving is ingewikkeld hetgeen kan leiden tot fouten in de aangiften. De risico's kunnen we beperken door regelmatige interne controles. De interne controles intensiveren we in 2018.

Ad 13. Claim Attero (gewijzigd/vervallen)

Door Attero was bij gemeenten een claim neergelegd in verband met het vermeend niet nakomen van de aanleververplichtingen (minder geleverd). Inmiddels is door het Nederlands Arbitrage Instituut (NAI) een uitspraak gedaan in ons voordeel, in ieder geval voor de periode t/m 2014. Uw raad is daarover middels een raadinformatiebrief van op de hoogte gebracht. Ook het gerechtshof in Den Haag oordeelde op 27 juni 2017 dat de uitspraak van het Nederlands Arbitrage Instituut terecht was. Attero kan nu enkel nog in cassatie (tot uiterlijk op 27 september 2017) gaan om de naheffing alsnog geïnd te krijgen. Het mogelijke risico hieromtrent was tot februari 2017 € 1,7 miljoen. Voor de periode 2015 heeft Attero eenzelfde kwestie aanhangig gemaakt bij het NAI. Voor de periode tot het einde van de contractperiode (2017) kunnen nog claims ingediend worden. Gelet op de uitkomsten van het gerechtshof en het feit dat in de reserve Afvalstoffenheffing voldoende middelen zijn opgenomen om dit risico af te dekken, is het restrisico nihil.

Ongewijzigde risico's

Ad 4. Leegstand, Vastgoed

De totaal geraamde huuropbrengsten bedragen ongeveer € 7 miljoen. Het risico van leegstand vangen we voor de relatief lage huren op binnen de exploitatie. Enkele panden staan nog leeg, waarmee leegstandskosten gepaard gaan. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de voormalige Bibliotheek, jongerencentrum Jovic en de bovenverdieping Bibliotheek. Hiernaast gaat het om gedeeltelijke en veelal tijdelijke leegstand in verzamelgebouwen (bijvoorbeeld lokalen/ruimtes in de Leonardus, de Uilenburcht, e.d.). In het huidige economische klimaat is de vraag naar huisvesting beperkt, zeker in relatie tot het totale aanbod, waardoor huur- en koopprijzen onder druk staan. Ook de verkoop van lege panden blijft moeilijk. Uiteraard zetten we ons veel in om de ruimtes/panden te verhuren. Zo mogelijk verkopen we panden voor zover ze een minder prominente maatschappelijke functie hebben en de biedingen marktconform zijn. Door het planmatig aangepakte onderhoud in de gemeentelijke gebouwen in de afgelopen jaren en de uitgevoerde maatregelen op veiligheidsgebied (brand, legionella, wateraccumulatie, electra-keuringen e.d.) lijken de risico's op technisch gebied wat beperkter, maar dat neemt niet weg dat zich altijd een calamiteit kan voordoen. Het uitgangspunt is dat we tegenvallende verhuurinkomsten en leegstand afdekken binnen de exploitatie Vastgoed. Dit kent een laag risicoprofiel, maar heeft wel direct een grote impact. Het zeer onwaarschijnlijk risicoprofiel bedraagt € 700.000, waarmee we een eerste jaar van leegstand kunnen opvangen.

Ad 6. BTW sport (niet gewijzigd)

Indien het gelegenheid geven tot sportbeoefening wordt vrijgesteld van btw dan heeft dit financiële consequenties. Op investeringen die de afgelopen 10 jaar hebben plaatsgevonden, kan herzienings-btw van toepassing zijn, hetgeen een incidenteel effect heeft. Structureel bestaat een mogelijk risico op een kostenverhoging van maximaal € 200.000: de huidige terug te vorderen btw op de jaarlijkse exploitatielasten.

Ad 7. Schade door natuurgeweld (niet gewijzigd)

Bij natuurrampen kunnen in de openbare ruimte grote schades ontstaan die de verzekering niet dekt. Door goed regulier onderhoud in de openbare ruimte, vooral bomen, beheersen we dit risico zoveel mogelijk. De kans dat zich een natuurramp voordoet is onwaarschijnlijk, maar heeft wel een grote impact, geschat op € 1 miljoen. Hetgeen een restrisico betekent van € 100.000. In 2017 heeft dit risico zich niet voorgedaan.

Ad 8. Calamiteiten (niet gewijzigd)

Dit risico heeft betrekking op calamiteiten, rampen met een grote impact en schade op de Helmondse bevolking. Door regelmatig overleg met ketenpartners (politie, veiligheidsregio, GGD etc.) beperken we dit risico zoveel mogelijk door het actueel houden van het beschikbare rampenplan. De kans dat zich een calamiteit voordoet is onwaarschijnlijk, maar kent een grote impact, geschat op € 5 miljoen. Daarmee is het restrisico € 500.000. In 2017 hebben zich geen calamiteiten voorgedaan waarbij een beroep op het weerstandsvermogen of de post onvoorzien is gedaan.

Ad 14. Anterieure exploitatieovereenkomst (niet gewijzigd)

Bij een afgesloten anterieure exploitatieovereenkomst inzake de herontwikkeling van de vrijgekomen locatie aan de Houtse Parallelweg 100 is er een mogelijk risico (bijvoorbeeld een tussentijds faillissement van de eigenaar) ingeschat van maximaal € 300.000. Omdat de eigenaar zijn beschikbare liquiditeit moet aanwenden voor o.a. de sanering, behoren een bankgarantie, waarborgsom en andere vormen van zekerheidstelling niet tot de mogelijkheden. Het betreft een mogelijk risico. Voor nadere informatie verwijzen we u naar raadsinformatiebrief 47-2016.

Ad 15. Grondbedrijf

In de nota grondbeleid 2017-2020 is uitgewerkt dat we jaarlijks bij de jaarrekening een uitgebreide herziening doen van alle grondexploitaties, waarbij we alle aspecten diepgaand tegen het licht houden. Daarbij is in de verwachte eindresultaten van de grondexploitaties zoveel mogelijk rekening gehouden met de op dat moment bekende omstandigheden en feiten.

Grondexploitatie is een langlopend proces. De verwachte einddata van Brandevoort 2 (1 januari 2031) en Automotive Campus (1 januari 2037) liggen nog ver in de toekomst. Dit betekent dat er ook onvoorziene risico's zijn, dus risico's waar we nu in de grondexploitaties nog geen rekening mee kunnen houden. Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf dient om deze onvoorziene risico's in de toekomst te kunnen opvangen indien ze zich voordoen.

In onderstaande risicoanalyse werken we de ratio weerstandsvermogen op twee verschillende manieren nader uit.

De IFLO methode.

Vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken is de IFLO (Inspectie Financiën Lagere Overheden) norm opgesteld. De IFLO norm relateert de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit aan de boekwaarde van de grondexploitatie en de nog te maken kosten. De norm bestaat dus uit twee elementen:

<i>1. 10% van de netto boekwaarde (= na aftrek voorziening) ad. € 156 miljoen</i>	<i>€ 15,6 miljoen</i>
<i>2. 10% van de nog te maken kosten ad € 208 miljoen</i>	<i>€ 20,8 miljoen</i>
<i>Totaal</i>	<i>€ 36,4 miljoen</i>

Risico analyse op projectniveau.

Naast de IFLO methode zijn op projectniveau de belangrijkste grondexploitaties beoordeeld op hun onvoorziene risico's. Dit zijn de grondexploitaties Brandevoort 2, Suytkade en Centrum. Voor de overige grondexploitaties is een globale analyse gedaan. Uit de risicoanalyse blijkt dat op de grondexploitaties zowel onvoorziene voordelen als nadelen kunnen optreden qua programmering, fasering en opbrengstverwachting. Op grond van de inzichten bij de jaarrekening 2016 liggen de risico's tussen de € 46 en € 62 miljoen. De toekomstige winstverwachting bedraagt € 29,7 miljoen.

Bij de IFLO methode ligt de benodigde weerstandscapaciteit dus lager dan bij de risicoanalyse op projectniveau. Het ratio weerstandsvermogen voor het grondbedrijf ligt bij de IFLO methode op 1,26 (beschikbare weerstandscapaciteit van € 46 miljoen gedeeld door benodigde weerstandscapaciteit van € 36,4 miljoen) en bij de projectanalyse tussen de 1 en 0,74 (€ 46 miljoen gedeeld door resp. € 46 miljoen en € 62 miljoen).

In de berekening van de ratio weerstandscapaciteit is de (nog niet gerealiseerde) winstverwachting bij het grondbedrijf niet meegenomen. Deze winstverwachting bedraagt € 29,7 miljoen.

Bij de jaarrekening 2017 herzien we, conform de nota grondbeleid 2017-2020, opnieuw alle grondexploitaties met een risicoanalyse van de onvoorziene risico's.

Algemene risico's

Naast de specifieke risico's kennen alle gemeenten ook algemene risico's, bijvoorbeeld negatieve macro-economische ontwikkelingen. Ook zijn er onzekerheden over het (toekomstig) rijksbeleid en ontwikkelingen in wet- en regelgeving die risico's met zich meebrengen. Voor deze algemene risico's is het nog niet mogelijk de eventuele financiële omvang van kwantificeren. Het zijn onzekerheden die nagenoeg niet beïnvloedbaar noch kwantificeerbaar zijn. Indien deze algemene risico's voor de gemeente Helmond leiden tot meer specifieke en kwantificeerbare risico's, nemen we deze op bij de specifieke risico's en vertalen we ze financieel. In een cyclisch proces houden we deze risico's voortdurend up-to-date.

Gewijzigd

De algemene risico's voor de gemeente Helmond zijn als gevolg van de implementatie op het gebied van de Omgevingswet gewijzigd. Naar verwachting treedt de nieuwe Omgevingswet in 2019 in werking. De Omgevingswet verplicht het Rijk, de provincie en gemeente een omgevingsvisie te maken. In de omgevingsvisie moeten zij rekening houden met de verschillende belangen in een gebied. Met de nieuwe Omgevingswet wordt het uitgebreide stelsel van wet- en regelgeving in het domein van de fysieke leefomgeving ingrijpend herzien en vereenvoudigd. Rond thema's als milieu, ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, water, cultuurhistorie etc. gaan 26 wetten geheel of gedeeltelijk op in deze nieuwe raamwet. Dit moet leiden tot meer integraliteit in afweging en besluitvorming. Hieraan verbonden zit de ambitie om te komen tot deregulering in het domein van de fysieke leefomgeving.

Deze ambitie wordt overigens niet direct juridisch afgedwongen. De afwegingen hieromtrent worden (binnen de vastgelegde rijksregels) in principe bij de desbetreffende overheid gelegd.

Ongewijzigd

Daarnaast zijn de volgende algemene ongewijzigde risico's te benoemen:

- Ontwikkelingen Gemeentefonds (incl. herverdeling) en aanvullende bezuinigingen .
- Economische ontwikkelingen
- Vernieuwing BBV regels
- Planschades, fiscale claims en overige juridische geschillen
- Schade als gevolg van bestuurlijk of ambtelijk handelen

4.2.5 Relatie tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (middelen die beschikbaar zijn om risico's te dekken) en benodigde weerstandscapaciteit (de risico's die de gemeente loopt) van de gemeente Helmond.

Deze relatie drukken we uit in een ratio weerstandsvermogen. Voor de gemeente Helmond bedraagt deze ratio:

$$\frac{\text{€ 73,7 miljoen}}{\text{€ 43,6 miljoen}} = 1,69$$

Een ratio die lager is dan 1,0 duidt op een kwetsbare financiële positie, omdat de beschikbare weerstandscapaciteit niet voldoende is om de geïdentificeerde risico's af te dekken. Een ratio van bijvoorbeeld 2,0 of hoger geeft aan dat er meer middelen beschikbaar zijn dan we inzetten en kan erop duiden dat we onnodig middelen in reserve houden waardoor bijvoorbeeld ambities onnodig op de "reservelijst" blijven staan.

De ratio geeft een goed beeld van de verhouding beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit. Echter, het is geen wetmatigheid dat we bij een ratiowaarde kleiner dan 1,0 of groter dan 2,0 direct moeten anticiperen op maatregelen in de middelensfeer. Niet alle geïdentificeerde risico's doen zich tegelijkertijd voor.

De berekende ratio van 1,69 is hoger dan de streefwaarde zoals opgenomen in de gewijzigde financiële verordening (minimaal 1,5). Dit komt vooral door de ratio van het Grondbedrijf. Een ratio van 1,7 is verantwoord, omdat dit in ieder geval hoger is dan 1 en we dus in staat zijn alle risico's zoals die ingeschat zijn op te kunnen vangen. Bij een positief resultaat in de Jaarrekening bekijken we of versterking van onze weerstandscapaciteit mogelijk is.

De ratio voor het Grondbedrijf bedraagt op basis van de IFLO methode 1,26. De benodigde weerstandscapaciteit grondbedrijf bedraagt € 36,4 miljoen en de beschikbare weerstandscapaciteit Grondbedrijf € 46 miljoen.

In de berekening van de weerstandscapaciteit is de (nog niet gerealiseerde) winstverwachting bij het Grondbedrijf niet meegenomen. De winstverwachting van het Grondbedrijf bedraagt € 29,7 miljoen.

Voor de algemene dienst bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit € 7,9 miljoen en de beschikbare weerstandscapaciteit € 25 miljoen hetgeen leidt tot een ratio van 3,2.

4.2.6 Financiële kengetallen

Vanaf het begrotingsjaar 2016 is het op basis van het BBV verplicht om een basisset van vijf financiële kengetallen op te nemen in de begroting. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk inzicht in de financiële positie van de gemeente.

De voorgeschreven kengetallen geven het volgende beeld:

<i>Begroting 2018</i> <i>kengetallen</i>		<i>Verloop van de kengetallen</i>		
		<i>Jaarstukken</i> <i>2016</i>	<i>begroting</i> <i>2017</i>	<i>begroting</i> <i>2018</i>
1a	netto schuldquote	39,6%	53,1%	48,1%
1b	netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	32,5%	53,1%	48,1%
2	solvabiliteitsratio	54,5%	54,0%	54,6%
3	structurele exploitatieruimte	2,3%	3,2%	0,6%
4	grondexploitatie	46,8%	42,7%	34,7%
5	belastingcapaciteit	101,6%	103,9%	103,7%

De onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie geeft geen aanleiding tot bijsturing.

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De gecorrigeerde netto schuldquote geeft aan hoeveel van de vermogensbehoefte van de gemeente zelf (dus exclusief derden) extern gefinancierd is.

Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen de 0% en 90%. Voorzichtigheid is geboden als de netto schuldquote tussen de 100% en 130% ligt, aldus de VNG.

De nettoschuldquote is gedaald van 53% naar 48%. Voor een nadere toelichting daarop verwijzen we u naar de paragraaf Financiering.

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het kengetal geeft de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal aan.

Een solvabiliteit van ongeveer 50% geeft aan dat de helft van het totale vermogen van de gemeente gefinancierd is met eigen vermogen.

Er is geen probleem voor de financiële positie. Tegenover de schulden staat voldoende eigen vermogen.

Structurele exploitatieruimte

Een positief saldo structurele exploitatieruimte betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Voor de begroting 2018 is dit percentage 0,6.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen relateren we vaak aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten verstaan we de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten berekenen we door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in een bepaald jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorgaande jaar en uit te drukken in een percentage.